

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश श्री रामकुमार प्रसाद शाह
माननीय न्यायाधीश श्री दीपकराज जोशी
आदेश

०७०-WO-०४७८

विषय: उत्प्रेषण परमादेश ।

जिल्ला दाङ, मानपुर गा.वि.स. वडा नं. ६ घर भै हाल जिल्ला वन कार्यालय दाङमा कार्यरत सुमन पोखरेल १ निवेदक

विरुद्ध

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, सिंहदरवार काठमाडौं १ विपक्षी
सचिव, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय १
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, प्रशासन शाखा १
सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं १
वन विभाग बबरमहल, काठमाडौं १
जिल्ला वन कार्यालय, दाङ १
जिल्ला वन कार्यालय, बर्दिया १

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२, १०७(२) बमोजिम यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत दायर हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र आदेश यसप्रकार छः

म निवेदक मिति २०५४।१०।६ गतेको पत्रले जिल्ला हुलाक कार्यालय रोल्पा अन्तर्गत खरिदार पदमा नियुक्त भई सेवारत रही रहेको अवस्थामा मिति २०६५।४।१ गतेदेखि लागू हुने गरी रा.प.अ. प्रथम श्रेणीमा बढुवा नियुक्ति भई सेवा गरी आएको थिएँ । नेपाल सरकार सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयको मिति २०७०।१।२७ को पत्र र नेपाल सरकार सचिवस्तरको २०७०।१।२७ को निर्णय अनुसार निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन २०६९) बमोजिम जिल्ला हुलाक कार्यालय दाङबाट नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समूह सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय पुल दरवन्दीमा समायोजन गरी पदस्थापना गरिएकोमा पुनः सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मिति २०७०।५।३० को पत्रानुसार निजामती

सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ बमोजिम साविक पद कार्यालयबाट नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समूह अन्तर्गत वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय अन्तर्गत पदस्थापना भई मिति २०७०।७।११ को वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको पत्रानुसार जिल्ला वन कार्यालय दाङमा नायब सुब्बा पदमा पदस्थापना भई सेवारत रही आएको छ । उल्लेखित मेरो पेशा तथा रोजगारी गर्न पाउने हकलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२, १३, १८, निजामती सेवा ऐन, २०४९, निजामती सेवा नियमावली, २०५० समेतले संरक्षण प्रदान गरेको छ ।

मिति २०७०।७।११ गतेदेखि जिल्ला वन कार्यालय दाङमा पदस्थापन भई हाजिर भई सेवा गरी रहेको अवस्थामा विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको पत्र संख्या प्र. पदस्थापना ०७०/७१ नं. २२९९ मिति २०७०।९।३ को पत्रद्वारा निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ बमोजिम नेपाल सरकार (सचिवस्तर) को मिति ०७०।९।१ को निर्णयानुसार तपाईंलाई निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४घ१ख. को उपदफा (५) बमोजिम सृजना भएको दरबन्दीमा सोही दफाको उपदफा (८) र निजामती सेवा ऐनको दफा १८ को उपदफा ३ बमोजिम अवधि तोकी देहायबमोजिम पदस्थापना संशोधन गरिएको बेहोरा अनुरोध छ भनी साविक कार्यालय जिल्ला वन कार्यालय दाङबाट जिल्ला वन कार्यालय बर्दिया उल्लेख गरेको पत्रको प्रतिलिपि प्राप्त गरी उक्त विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको मिति २०७०।९।३ को पदस्थापना संशोधन सम्बन्धी पत्र र २०७०।९।१ को नेपाल सरकार सचिवस्तरको निर्णय बदर गरी पाउन अन्य वैकल्पिक उपचारको अभावमा सम्मानित अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत प्रस्तुत निवेदन लिई उपस्थित भएको छ ।

म निवेदकलाई मिति २०७०।७।११ मा विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयबाट पदस्थापना गर्दा निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४घ१ख. को उपदफा ५ बमोजिमको दरबन्दीमा ऐ दफा ८ र निजामती सेवा ऐनको दफा १८(३) बमोजिमको अवधि तोकी पदस्थापना गरिएको छ । यसरी निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ दफा २४घ१ख. को उपदफा ५ बमोजिम सृजित दरबन्दीमा ऐ. उपदफा ८ बमोजिम कर्मचारीको रुचि र चाहनाको प्राथमिकताक्रम निर्धारण गरी पदस्थापना गरिएको निवेदकको अवधि ऐनको दफा १८(३) बमोजिम हुने बेहोरासमेत उल्लेख गरिएको छ । त्यसैगरी निजामती सेवा ऐन, २०४९ लाई संशोधन गर्न बनेको अध्यादेश, २०६९ को संशोधनले ऐनको दफा ११ संशोधन गरी उपदफा ११ को उपदफा ४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सो उपदफाको खण्ड (ग)(घ)(ङ) का अवस्थामा बाहेक सम्बन्धित कर्मचारी आफैले स्वेच्छाले निवेदन नदिई राजपत्र अनंकित र श्रेणी विहिन कर्मचारीलाई

उपदफा ३ बमोजिम अवधि पूरा नभई सुरुवा गरिने छैन भन्ने व्यवस्था रहेबाट समेत सुरुवा सरहको सुरुवा संशोधन पत्र त्रुटिपूर्ण रहेको प्रष्ट छ । त्यसैगरी निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८(३) बमोजिम सुरुवा गर्दा वर्षमा एकपटक तोकिएबमोजिम समयतालिका अनुसार सुरुवा गर्ने व्यवस्था रहेको छ । निवेदक मिति २०७०।७।११ मा जिल्ला वन कार्यालय दाङमा सुरुवा सरहको पदावधि तोकी पदस्थापना सुरुवा भएको कर्मचारीलाई २ महिना अवधि पनि नपुग्दै पुनः विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयबाट सुरुवा सरहको पदस्थापना संशोधन गर्ने मिति २०७०।९।१ को निर्णय र मिति २०७०।९।३ को पत्र निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८(३)(११) को विपरीत रहेकोले विपक्षी नेपाल सरकार सचिवस्तरको भनिएको मिति २०७०।९।१ को निर्णय र २०७०।९।३ को पत्र कानूनी त्रुटिपूर्ण छ ।

म निवेदक मिति २०७०।७।११ गतेको पत्रानुसार जिल्ला वन कार्यालय दाङमा पदस्थापना भई कार्यरत रही रहेको अवस्थामा विना आधार कारण २ महिनाको अवधि पनि व्यतित नहुँदै विना आधार कारण हचुवा र मनोगत आधारमा सुरुवा सरह असर पार्ने पदस्थापना संशोधन गरिएको कार्य कानूनसम्मत छैन । म निवेदकको सुरुवा किन संशोधन गर्नु परेको हो उक्त मिति २०७०।९।३ गतेको संशोधन पत्रमा खुल्दैन । म निवेदक हाल कार्यरत कार्यालयमा पदस्थापना भई आफ्नो परिवार तथा बालबच्चासँग बसी कार्यालयको काम गरी रहेको अवस्थामा शैक्षिक सत्र नमिलाई न्यूनतम अवधि नपुगी भएको सुरुवा संशोधन पत्रलाई कदापि पनि कानूनसम्मत मान्न सकिदैन ।

अतः माथि उल्लेखित आधार कारणहरूबाट निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८(३)(११) को अवधि तोकी मिति २०७०।७।११ मा विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको पत्रानुसार पदस्थापना भई कार्यरत रही रहेको अवस्थामा विना आधार कारण हचुवा र मनोगत रूपमा २ महिना पनि नपुग्दै विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको पत्र अनुसार पदस्थापना संशोधन गरिएको वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको मिति २०७०।९।३ को पत्र, नेपाल सरकार (सचिवस्तर) को मिति २०७०।९।१ को निर्णय लगायत सो सम्बन्धी चिठी पूर्वी नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२, १३ र १८ निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८(३), ११, निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४घ१ख. को उपदफा ५, निजामती सेवा नियमावली, २०५० समेत विपरीत भएकोले उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदकलाई हाल कार्यरत जिल्ला वन कार्यालय, दाङमा निर्विवाद काम गर्न दिनु भन्ने परमादेश लगायत उपयुक्त आज्ञा आदेश वा पूर्वी जारी गरी पाउँ । साथै प्रस्तुत विषयमा तत्काल अन्तरिम आदेश जारी नगरेको अवस्थामा विपक्षीहरूको गैरकानूनी क्रियाले निरन्तरता पाउने, पदस्थापना भई कार्यरत रही रहेको कार्यालयबाट पुनः अर्को कार्यालयमा जानुपर्ने भई सुविधा सन्तुलनको दृष्टिकोणले निवेदकलाई अपुरणीय क्षति पुग्ने

हुँदा विपक्षी नेपाल सरकार सचिवस्तरको मिति २०७०।९।१ को निर्णय र सो आधारमा लेखिएको वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको मिति २०७०।९।३ को पत्र प्रस्तुत रिट निवेदनको किनारा नहुँदासम्म कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु, निवेदकलाई हाल कार्यरत जिल्ला वन कार्यालय, दाङमा काम गर्न दिनु भनी विपक्षीहरूका नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने निवेदन पत्र ।

यसमा के कसो भएको हो, निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो, १५ दिन भित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षीहरूलाई सूचना पठाई लिखित जवाफ आएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेश गर्नु । साथै प्रस्तुत निवेदनमा उठाइएको विषय निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४(घ)(१) बमोजिमको पदस्थापनाको विषय भएबाट निवेदन मागबमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था देखिएन भन्ने मिति २०७०।१०।६ को यस अदालतको आदेश ।

रिट निवेदकलाई यस मन्त्रालयको मिति २०७०।५।२८ को निर्णयानुसार निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन), २०६९ बमोजिम वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय वा अन्तर्गत पदस्थापना गरिएको र सो पदस्थापना गरिएको पत्रमा उक्त अध्यादेशको दफा २४घ१ख. को उपदफा (५) बमोजिम सिर्जना भएको दरबन्दीमा सोही दफाको उपदफा (८) र निजामती सेवा ऐनको दफा १८ को उपदफा (३) बमोजिम अवधि तोकी मन्त्रालय र अन्तर्गतको कार्यालयमा पदस्थापना गर्नु हुन भनी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयमा पत्राचार गरिएको हो । उल्लेखित पदस्थापना र पत्राचार निजामती सेवा (तेस्रो संशोधन) अध्यादेश, २०६९ को दफा २४घ१ख. अनुरूप नै भएकोले यस मन्त्रालयलाई विपक्षी बनाउनु पर्ने आधार र कारणसमेत नभएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेजभागी छ । जहाँसम्म रिट निवेदनमा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको मिति २०७०।९।१ को निर्णय र मिति २०७०।९।३ को संशोधनको पत्रलाई बदर घोषित गरी पाउँ भन्ने निवेदन जिकिर छ, सो सम्बन्धमा यस मन्त्रालयको कुनै संलग्नता र भूमिका नभएकोले बिना आधार र कारण यस मन्त्रालयलाई समेत विपक्षी बनाई दायर भएको रिट निवेदन खारेजभागी हुँदा खारेज गरी पाउँ भन्ने सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको लिखित जवाफ ।

निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा ऐ. नियमावली, २०५० अनुसार कर्मचारी सरुवा तथा पदस्थापना गर्ने विषय कर्मचारी व्यवस्थापनको एउटा नियमित प्रक्रिया हो । कानूनबमोजिम योग्यता, क्षमता तथा भौगोलिक क्षेत्रसमेतको सन्तुलन मिल्ने गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने विषयमा न्यायालयको क्षेत्राधिकार ग्रहण हुने नभई यो विषय नितान्त प्रशासनिक र कर्मचारी व्यवस्थापनको विषय भएको र यसको व्यवस्थापन गर्ने माध्यम सरकार नै भएको तथा सरुवा, पदस्थापन लगायतका विषय सरकारको व्यवस्थापकीय औजार (Managerial Tool) अन्तर्गत पर्ने विषयमा निज रिट निवेदकले सम्मानीत अदालतको क्षेत्राधिकारको दावी लिई सम्मानीत

अदालतको महत्वपूर्ण समयको बर्बाद गर्ने गरी दायर गरेको प्रस्तुत रिट निवेदन खारेजभागी छ। त्यस्तै निज रिट निवेदकलाई समान पदमा एउटै भौगोलिक क्षेत्रको जिल्ला वन कार्यालय, दाङबाट जिल्ला वन कार्यालय, बर्दियामा पदस्थापन संशोधन गरिएको निर्णयबाट निज रिट निवेदकको सेवा सुविधा एवं वृत्ति विकासमा के बाधा व्यवधान सृजना भयो र निजको के कस्तो संवैधानिक र कानूनी हक अधिकारको हनन भएको हो, सो सम्बन्धमा रिट निवेदकले कुनै स्पष्ट आधार र कारणसमेत उल्लेख गर्न नसकेको हुँदा प्रारम्भतः उक्त रिट निवेदन प्रारम्भिक रूपमै खारेजभागी हुँदा खारेज गरी पाउँ ।

निजामती सेवा ऐन, २०४९(तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) को दफा २४घ१ख. बमोजिम यस मन्त्रालय र अन्तर्गतको लागि नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणीको नायब सुब्बा पदमा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट प्राप्त स्वीकृति दरबन्दी विवरण अनुसार पदस्थापनाका लागि ऐ. दफा २४घ१ख. को उपदफा (१) बमोजिम समायोजन भएका कर्मचारीहरूको प्राथमिकताक्रम निर्धारण फाराम भरी यस मन्त्रालयमा पेश गर्न सूचना जारी गरिएको थियो। तत्पश्चात यस मन्त्रालयको मिति २०७०।७।११ को निर्णयबाट सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको प्राथमिकताक्रम नं. २४२५ का निज रिट निवेदक सुमन पोखरेललाई कार्यरत कार्यालय जिल्ला हुलाक कार्यालय, दाङबाट जिल्ला वन कार्यालय, दाङमा पदस्थापन गरिएको थियो । सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको च.नं. १४१ मिति २०७०।८।१० को पत्रबाट निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) बमोजिम तहाँ मन्त्रालय अन्तर्गत पदस्थापन भएका ना.सु. मिनबहादुर बुढाथोकीले आफ्नो पदस्थापन योग्यताक्रम अनुसार नभएकोले सम्बन्धित मन्त्रालयमा योग्यताक्रम अनुसार पदस्थापन गरी पाउँ भनी यस मन्त्रालयमा निवेदन दिनु भएको हुँदा निजलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) को दफा २४घ१ख. को उपदफा (५) बमोजिम सृजना भएको दरबन्दीमा सोही दफाको उपदफा (८) र निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८ को उपदफा (३) बमोजिम अवधि तोकी त्यहाँ मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयमा पदस्थापन गर्नु हुन भन्ने बेहोरा लेखी आएको थियो । उक्त सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको पत्र तथा निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) को दफा २४घ१ख. को उपदफा ८ बमोजिम माथिल्लो योग्यताक्रममा पर्ने कर्मचारीको रुची तथा चाहनाको प्राथमिकताको आधारमा यस मन्त्रालयको मिति २०७०।९।१ को निर्णयबाट निज रिट निवेदकसमेत १३ जनाको पदस्थापन संशोधन गरिएको अवस्थामा समायोजन योग्यताक्रम अनुसार निज रिट निवेदक सुमन पोखरेलको जिल्ला वन कार्यालय, दाङबाट जिल्ला वन कार्यालय, बर्दियामा पदस्थापन संशोधन गरिएको हुँदा विपक्षी रिट निवेदकको दावी आधारहिन भएकोले खारेज गरी पाउँ भन्ने वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, वन तथा भू-संरक्षण

मन्त्रालय सामान्य प्रशासन शाखा र वन विभागको तर्फबाट परेको एकै मिलानको छुट्टाछुट्टै लिखित जवाफ ।

विपक्षी ना.सु. सुमन पोखेल वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको नेपाल सरकार सचिवस्तरको मिति २०७०।७।११ को निर्णयानुसार सामान्य प्रशासन समूहको रा.प.अनं. प्रथम (ना.सु.) पदमा पदस्थापन भै मिति २०७०।८।१० गते लागू हुने गरी जिल्ला हुलाक कार्यालय दाङबाट रमाना पत्र लिई यस कार्यालयमा हाजिर भै कामकाज गरेको अवस्थामा मिति २०७०।९।१ गतेको नेपाल सरकार सचिवस्तरको निर्णयानुसार निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) को दफा २४घ१ख को उपदफा (५) बमोजिम सृजना भएको दरवन्दीमा सोही दफाको उपदफा ८ र निजामती सेवा ऐनको दफा १८ को उपदफा (३) बमोजिम अवधि तोकी पदस्थापन संशोधन गरिएको हुँदा यस कार्यालयभन्दा माथिल्लो निकायले गरेको पदस्थापन संशोधनमा यस कार्यालयको कुनै पनि भूमिका नरहेको र यस कार्यालयलाई निज सुमन पोखेलको पदस्थापन एवं सुरुवा गर्ने अधिकार एवं भूमिका कुनै नभएकोले सो सम्बन्धमा यस कार्यालयसमेतलाई विपक्षी बनाई दायर गरेको हदसम्मको रिट निवेदन खारेजभागी हुँदा खारेज गरी पाउँ भन्ने जिल्ला वन कार्यालय दाङको लिखित जवाफ ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरु श्री शिवलाल जोशी भण्डारी र श्री रामचन्द्र पौडेलले रिट निवेदकलाई निजामती सेवा ऐन २०४९ को दफा १८(३) बमोजिम अवधि तोकी पदस्थापन गरिएकोमा सो अवधिसम्म काम गर्न पाउने अधिकार छ । उक्त दफा १८(३) बमोजिमको अवधि पुरा भएको छैन । रिट निवेदक हालसम्म पनि पदस्थापन भएको स्थानमा कार्यरत रहेको र पदस्थापनको निर्णय संशोधन गरी अर्को स्थानमा पदस्थापन गर्दा कुनै आधार र कारण नखुलाईएकोले उक्त निर्णय स्वेच्छाचारी हो । रिट निवेदकलाई मिति २०७०।७।११ मा पदस्थापना गरी सो स्थानमा कार्यरत रहेको अवस्थामा निजामती सेवा ऐन विपरीत अवधि नपुगी मिति २०७०।९।३ मा पदस्थापना संशोधन गरी अर्कै स्थानमा पदस्थापना गरेको निर्णय त्रुटिपूर्ण भएकोले उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी हाल कार्यरत स्थानमा काम गर्न दिनु भनी परमादेशसमेत जारी हुनुपर्छ भन्नेसमेत बहस गर्नुभयो ।

विपक्षी नेपाल सरकार तर्फबाट उपस्थित विद्वान सह-न्यायाधिवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठीले रिट निवेदकलाई नेपाल सरकारले नियमित सुरुवा नगरेको नभई निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) को दफा २४घ१ख को उपदफा (५) बमोजिम पदस्थापन गरेको हो । यस्तो पदस्थापना गर्दा वरिष्ठताको आधारमा स्थान रोजाई समायोजन गर्ने गरिएको हो । रिट निवेदकलाई पहिले त्रुटी गरी पदस्थापना गरिएकोले उक्त पदस्थापना संशोधन गरी पदस्थापना हुने स्थानसम्म परिवर्तन भएकोले निवेदकको संविधान र कानून प्रदत्त

कुनै पनि हक अधिकारमा आघात परेको नहुँदा रिट जारी हुने अवस्था छैन । रिट निवेदन खारेज हुनुपर्छ भन्नेसमेत बहस गर्नु भयो ।

उक्त बहससमेतलाई सुनी प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी हुने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा, रिट निवेदकलाई विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८(३) बमोजिमको अवधि तोकी मिति २०७०।७।११ मा पदस्थापना गरी जिल्ला वन कार्यालय दाङमा कार्यरत रहेको अवस्थामा विना आधार कारण दुई महिना नपुग्दै उक्त पदस्थापना संशोधन गरी मिति २०७०।९।३ मा जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा पदस्थापन गर्ने निर्णय गरेकोले विपक्षी मन्त्रालयको उक्त निर्णयबाट निवेदकको संविधान र कानून प्रदत्त हक अधिकारमा आघात पुगेकोले उक्त निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदकलाई हाल कार्यरत जिल्ला वन कार्यालय दाङमा काम गर्न दिनु भनी परमादेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्ने रिट निवेदकको मुख्य दावी रहेको पाइन्छ ।

विपक्षी वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको लिखित जवाफमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन अध्यादेश, २०६९) को दफा २४घ१ख बमोजिम पदस्थापनाको लागि समायोजन भएका कर्मचारीहरूको प्राथमिकता निर्धारण फाराम भर्ने सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको सूचनाबमोजिम रिट निवेदकलाई जिल्ला वन कार्यालय दाङमा पदस्थापना गरिएकोमा ना.सु. मिनबहादुर बुढाथोकीले आफ्नो पदस्थापना योग्यताक्रम अनुसार नभएको भनी सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा निवेदन दिई सो मन्त्रालयबाट लेखी आएको पत्रबमोजिम प्राथमिकताको आधारमा रिट निवेदकसमेत १३ जनाको पदस्थापना संशोधन गरी योग्यताक्रमबमोजिम रिट निवेदकलाई जिल्ला वन कार्यालय दाङबाट जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा पदस्थापना संशोधन गरिएको भन्ने जिकिर रहेको पाइन्छ ।

प्रस्तुत रिट निवेदनमा रिट निवेदकले आफूलाई २०७०।७।११ मा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयबाट जिल्ला वन कार्यालय दाङमा पदस्थापना गरेकोमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८ को उपदफा (३) बमोजिमको अवधि व्यतित नहुँदै मिति २०७०।९।३ मा पदस्थापना संशोधन गरी जिल्ला वन कार्यालय बर्दियामा पदस्थापना गरेको निर्णय बदर गराउन अन्य बैकल्पिक उपचारको अभावमा यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत प्रस्तुत रिट दायर गर्नु परेको भनी उल्लेख गरेको देखिन आयो ।

यस सम्बन्धमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८ को उपदफा (३) मा भएको व्यवस्थालाई हेर्दा सम्बन्धित अख्तियारवालाले सामान्यतया बर्षमा एकपटक तोकिएबमोजिमको समय तालिका अनुसार सरुवा पत्रमा अवधि तोकी सरुवा गर्नुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । सोही दफा १८ को उपदफा (१२) मा "यस दफा विपरीत सरुवा गर्ने

पदाधिकारीलाई अख्तियारवालाले विभागीय कारवाही गर्न सक्नेछ र त्यस्तो सुरुवा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले रद्द गर्नेछ । सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले गरेको सुरुवा भए नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले रद्द गर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । वस्तुतः रिट निवेदकलाई उक्त ऐनको दफा १८ को उपदफा (३) बमोजिमको अवधि पूरा नहुँदै पदस्थापना गरिएको स्थानबाट अर्को स्थानमा सुरुवा गरिएको भए सुरुवा गर्ने पदाधिकारीलाई अख्तियारवालाले विभागीय कारवाही गर्न सक्ने र त्यस्तो सुरुवा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले रद्द गर्ने एवं त्यस्तो सुरुवा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले गरेको भए नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले रद्द गर्ने भनी ऐनको दफा १८ को उपदफा (१२) मा पर्याप्त कानूनी उपचारको व्यवस्था रहेको देखिएकोमा रिट निवेदकले उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम सुरुवा बदर गर्ने तर्फ कुनै कारवाही गरेको भन्ने देखिएको छैन । रिट निवेदकले निवेदन पत्रमा आफूले निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८ को उपदफा (१२) बमोजिमको बैकल्पिक उपचारको उपाय अवलम्बन गरेर पनि उपचार नपाएको वा सो उपचार अपर्याप्त वा प्रभावहीन भएको भनी दावी लिएकोसमेत देखिँदैन । रिट निवेदकले आफूलाई कानूनविपरीत अवधि नपुगी सुरुवा गरिएको भए निजामती सेवा ऐनमा उपलब्ध कानूनी उपचारको मार्ग अवलम्बन गर्नुपर्नेमा सो नगरी नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७(२) बमोजिमको यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत रिटक्षेत्रबाट उक्त सुरुवा बदरतर्फ दावी गरेको देखिएकोले सामान्य कानूनमा बैकल्पिक उपचारको उपाय भएको उल्लिखित अवस्थामा रिट क्षेत्रबाट आएको प्रस्तुत निवेदन लाग्न सक्ने अवस्था देखिएन ।

तसर्थ उपर्युक्त आधार र कारणसमेतबाट निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा १८ को उपदफा (३) विपरीत भएको सुरुवाको सम्बन्धमा सोही दफाको उपदफा (१२) मा बैकल्पिक उपचारको मार्ग रहेको अवस्थामा सो कानूनी मार्गको अवलम्बन नगरी यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत रिट क्षेत्रबाट दायर भएको प्रस्तुत रिट निवेदन लाग्न नसक्ने हुँदा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नु परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

प्रधान न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- विश्वनाथ भट्टराई

कम्प्युटर गर्ने:- रामशरण तिमिल्सीना

इति सम्बत् २०७२ साल असार १ गते रोज ३ शुभम् ।